

Neler Oluyor?

Ekim 2019 boyunca Türkiye’de yaşanan ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri hakları ihlallerini kapsayan bu rapor, Düşünce Suçu(!?)na Karşı Girişim tarafından, Türkiye İnsan Hakları Vakfı verilerinden yararlanarak ve İnsan Hakları Derneği ile işbirliği yapılarak, İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır bölgelerinden birer raportörün katılımıyla “video konferans” yöntemiyle oluşturuldu.

<https://www.dusun-think.net/en/turkey-today/the-mirror/whats-goin-on-november-2019/>

Giriş

“İfade Özgürlüğü” deyimini nerdeyse tüm özgürlükleri ve ihlalleri kapsıyor.

İnsanlar, uğradıkları hak ihlallerini, kötü muameleyi dillendirdikleri veya yazmaya kalktıklarında, şarkı ile, tiyatro ile, ya da barışçı gösterilerle, basın duyurularıyla duyurmak istediklerinde önlerine bu engel geliyor.

Her ay, bir önceki ay yaşanan ihlalleri önce bir video konferansında, dört bölgedeki (*İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır*) yerel raportörlerden dinledikten sonra, ortaya çıkan “Ortak Paydalar”, gereken önlemler ve olasılıklar üzerinde de tartışacağız.

Sonra da yazılı halde (Türkçe ve İngilizce olarak) yayınlanacak bu raporların hiçbir hakkı mahfuz değildir, kaynak belirtilerek yeniden yayını serbesttir.

İlginiz için teşekkür ederiz.

Bölgelerden Raporlar

İstanbul (*Eren Keskin- İHD Bşk. Yrd.*)

Bu ay Türkiye, Suriye ve Kuzey Irak’ta askeri bir operasyon başlattı ve “Savaşa karşı”, daha doğru bir deyimle “İşgale karşı” duranlara büyük bir baskı başladı.

İlk saldırı, 1995’ten bu yana en saygın sivil itaatsizlik eylemi olan “Cumartesi Anneleri”ne yönelik oldu. Bu gösterilerin geleneksel yeri olan Galatasaray meydanı uzun süredir kapalı ve anneler İnsan Hakları Derneği şubesi önündeki dar sokağa hapsolmuş durumda.

12 Ekim günü polis yeni bir yasak dayattı: “Savaş, müdahale gibi deyimler de kullanılmayacak!” İnsanlar buna uymayınca polis saldırdı. 9 kişi gözaltına alındı, ters kelepçelendi, saatlerce su verilmedi, tuvalete gitmeleri engellendi. İfade özgürlüklerini kullanmaya kalktıkları için cezalandırıldılar.

Bu olayda milletvekili Sezgin Tanrikulu “*Bu, Kürtlere karşı bir savaştır*” dediği için sosyal medyada hakkında bir linç kampanyası başlatıldı. Aynı şey, attığım bir Twitter mesajı nedeniyle benim de başıma geldi. Sonra da gazeteci Nedim Şener’in kışkırtması ile 23 Ekimde evimi polisler bastı. Terör örgütü propagandası yapmakla suçlandım.

17 Ekimde, İstanbul Esenyurt’ta HDP’lilerin yapmak istediği basın açıklamasına polisler saldırdı. Çok sayıda gözaltı, ters kelepçe ve işkence olayı yaşandı.

22 Ekimde, yine Twitter mesajları nedeniyle gazeteci Emre Oman 27 Ekimde ise avukat Nurcan Kaya, İstanbul Havalimanında gözaltına alındı.

Bu bilgiler ve sayılar, sadece İHD’ye yapılan başvuruları kapsıyor.

Ayrıca İHD İstanbul Şubesi “*İrkçilik ve Ayrımcılığa Karşı*” komisyonumuz, iki suç duyurusu yaptı. Biri Çanakkale’de yaşlı bir kişiye yönelik ırkçı saldırı, diğeri, Konya’da otobüs duraklarına asılan, Yahudileri hedef alan afişler hakkında.

Ankara (*Osman İşçi- İHD Gen. Sek.*)

Ankara’da uzun süredir devam eden bir “Toplantı ve Gösteri özgürlüğü sorunu var.

9 Kasım 2016’da Nuriye Gülmen’in başlattığı ardından Semih Özakça, Acun Karadağ, Veli Saçılık vb. kişilerin katılımıyla genişleyen ve bazen katılımcılarının değiştiği protesto günde 2 defa Yüksel Caddesindeki insan hakları anıtı önünde devam ediyor.

Dün itibariyle 1107 gündür gerçekleştirilen gösteriye istisnasız her gün polis müdahalesi oldu, gözaltı yaşandı. Ayrıca, müdahalelerde işkence ve kötü muamele yasağını ihlal eden uygulamalar da gözlemlendi. Göstericilere açılan davalar, kabahatler kanununa göre kesilen idari para cezaları var.

Göstericilerin meramı OHAL döneminde çıkarılan KHK ile işten atılmalarını protesto etmek için basın açıklaması yapmak. 23 Ekim 2019’da 72 KESK üye ve yöneticisi hakkında açılan dava var. İsnat edilen suç örgüt üyeliği olmakla birlikte sorulan etkinlikler sendikaların olağan ve günlük toplantı, panel, basın açıklaması ile ilgilidir.

Bu davada, ifade, örgütlenme ve gösteri hakkının ihlal edilmesinin yanı sıra 7 yıla yaklaşan dava süresi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlali söz konusu.

10 Ekim 2015’de gerçekleştirilen Ankara Gar Katliamının yıldönümünde anma düzenlemek isteyenlere yönelik polis müdahalesi oldu. Müdahaleyi gerçekleştirenler hakkında etkili bir soruşturma başlatılıp başlatılmadığını bilmiyoruz. Diğer illerde durum nasıl diye baktığımızda aynı şeyleri görüyoruz.

Eskişehir’de yaklaşık 500 kadar işçi ücretlerini alamadıkları için 24 Ekim’de ESPARK’ta bir açıklama yapmak istediler. Polis müdahale etti, gözaltılar yaşandı.

5-6 Ekimde, KHK'lular Platformu'nun Ankara'da yapmayı planladığı "KHK'lular Buluşması", etkinliğe bir gün kala valilikçe yasaklandı.

Hrant Dink Vakfı tarafından 18 ve 19 Ekim'de Kayseri yapmayı planladığı 'Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Tarihi Konferansı' valilik tarafından yasaklandı. Vakıf, bu toplantıyı, 26 Ekim 2019 Cumartesi "Kayseri Manti Festivali" adıyla gerçekleştirdi.

Bütün bu olaylarda gördüğümüz husus, OHAL döneminde her türlü toplantı ve gösterinin, kapalı mekan etkinliğinin yasaklandığı Ankara'da ve bölgede OHAL sonrasında da aynı mantığın devam ettiği. Bu durum çevre illerde kendisini daha da keyfi uygulamalar biçiminde gösteriyor.

İzmir (Ahmet Çiçek- İHD Şb. Yön. Kur. üyesi)

Bölgemizde (İzmir, Balıkesir, Aydın, Denizli, Muğla, Antalya) ağırlıklı olarak İnternet siteleri ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle soruşturmalar, gözaltı ve tutuklamalar var.

06.10.2019 Aydın'da sosyal medya, propaganda, 6 gözaltı,
10.10.2019 İzmir'de açıklama engeli, 11 gözaltı,
10.10.2019 Denizli'de sosyal medya, 2 gözaltı
11.10.2019 İzmir'de sosyal medya, Barış Pınarı karalama, propaganda, 18 gözaltı,
15.10.2019 Balıkesir'de sosyal medya, Barış Pınarı, propaganda 1 tutuklama,
16.10.2019 Antalya'da, sosyal medya, Barış Pınarı, 1 tutuklama,
17.10.2019 Denizli, sosyal medya, Barış Pınarı, propaganda 8 gözaltı,
22.10.2019 Aydın'da sosyal medya, Barış Pınarı, propaganda, 4 gözaltı, 1 tutuklama,
Kuşadası 3 gözaltı, 1 tutuklama
22.10.2019 Denizli'de sosyal medya, propaganda, CB Hakaret, 1 gözaltı adli kontrol,

Toplam: 55 gözaltı, 4 tutuklama, 1 adli kontrol.

Ayrıca HDP İzmir il örgütünün açık havada yapılacak İçin Buluşuyoruz" adlı toplantısına valilik izin vermedi. İl Merkezi önünde yapılmasına da izin verilmeyince kapalı alanda yapmak zorunda kaldılar. Tüm bu yasaklamalar, gene aynı valiliğin kendi koymuş olduğu genel yasağa dayandırıldı. "Cumhuriyetin temel nitelikleri, devletin ülkesi ve milletin bölünmez bütünlüğü ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin engellenmemesi, millî güvenlik, kamu düzeni... vs."

Aynı gün, kadın kuruluşları "Kadınlar Barış İstiyor" başlıklı bir gösteri yapmak istediler. O da yasaklandı, kapalı salonda yapmak zorunda kaldılar.

Toplam olarak, Ekim 2019'da 62 "Toplantı ve Gösteri" hakkı ihlali yaşandı.

Biz kısaca "Sosyal medyaya yapılan baskılar" diyoruz ama bunlar evlere gece yarısı yapılan polis baskınları şeklinde oluyor ve hepsinde de gereksiz şiddet kullanılıyor. Yani ne kadar sosyal medya olayı varsa, o kadar da ev baskını ve gereksiz şiddet kullanımı ve işkence de var.

Diyarbakır (Ezgi Sıla İpek– İHD Şb. Yön. Kur. Üyesi)

Şırnak'ın Cizre ilçe Belediyesi tarafından 5-6 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan 'Mem û Zîn Gençlik Kültür ve Sanat Festivali', basın açıklaması ve Valilik tarafından bir süre önce kentteki eylem ve etkinliklere getirilen 15 günlük yasak kararını gerekçe gösterilerek izin verilmedi.

6 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Merkez Yenişehir ilçesinde görevden alınan HDP'li belediye başkanlarının iadesi için yapılmak istenen basın açıklamasına ve imza kampanyasına Valilik yasağı gerekçe gösterilerek polis tarafından izin verilmedi.

Aynı şekilde Hakkari'de tüm eylem ve etkinliklerin, 30 gün süreyle yasaklandığı duyuruldu. Açıklamada şöyle denildi: *"Cumhuriyetin temel nitelikleri, devletin ülkesi ve milletin bölünmez bütünlüğü ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin engellenmemesi, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, meydana gelebilecek olası bir provokasyonun engellenebilmesi ve yaşanması muhtemel toplumsal olayların önlenmesi amacıyla... 30 gün süre ile her tür etkinlik yasaklanmıştır"*.

Valiliklerin bu tür keyfi kısıtlamaları nedeniyle açıklamalarımızı dernek binası önünde yapmak ve kaldırımın 1-2 metrekaresine sığmak zorunda kalıyoruz.

Toparlayacak olursak, bu konuda sadece bize yapılan başvuruların sayısı 25.

Değerlendirme

Bu bölümde, raportörler, olayların bütünü değerlendirerek aşağıdaki soruların yanıtlarını tartışacak: İhlallerin" Ortak Paydaları" var mı, varsa neler? Herhangi bir alanda bir değişim, belli bir yöne doğru yoğunlaşma gözlemlediniz mi? Bu durumda ne yapılmalı, ne yapılabilir?

İstanbul (Eren Keskin- İHD Bşk. Yrd.)

Türkiye'de ifade özgürlüğü her zaman bir sorun olageldi. Devlet, "Kırmızı Çizgiler"inin tartışılmasına izin vermiyor. Eğer "Kürdistan" sorununda, "Ermeni Soykırımı", "Kıbrıs'taki askeri üsler" konularında farklı görüşler taşıyorsanız, siz bir "Düşünce suçlusunuz".

Bugün yaşadığımız durum bu. Politikacıların "Yargı Reformu"ndan söz ettiği günlerde, mizahi bir durum bu. Değişen bir şey yok. Anayasa Mahkemesinin "Akademisyenler" kararından sonra mahkemelerden bir dizi aklanma kararı çıktı. Ama aynı anda, benzer açıklamalar yapanlar hakkında soruşturmalar, gözaltılar sürüp gidiyor? Nasıl güvenebiliriz?

Ankara (Osman İşçi- İHD Gen. Sek.)

İHD olarak toplayabildiğimiz veriler, gerçeğin sadece küçük bir bölümü. Aynı şey, Ekim 2019 için bir araya getirebildiğimiz örnekler için de geçerli.

İfade özgürlüğü, iktidar yandaşları için sorun oluşturmuyor. Sorun, verilen sınırlar aşıldığında başlıyor. 9 Ekimde, Kuzey Suriye'ye askeri operasyon başladıktan sonra muhalifler üstündeki baskı da arttı.

Bir diğer konu, giderek artan toplu intihar olayları, insanların umutlarını yitirmelerine neden olan ekonomik ve sosyal arka planı görmemizi sağladı.

Aynı şekilde, sendika etkinliklerine getirilen yasaklar (*Eskişehir'de işçilere, Soma'da madencilere*) ve örgütlenme özgürlüğüne getirilen sınırlandırmalar, yasaklamaların ardındaki ekonomik ve sosyal boyutları gösteriyor.

İzmir (*Ahmet Çiçek- İHD Şb. Yön. Kur. üyesi*)

Valilikler, kendilerini her konuda tek otorite olarak görüyor. Bireylerin ya da kurumların ifade özgürlüğünü, kendi belirlediği süreler boyunca engelleyebiliyor.

“Bu uygulama önce “Kayımlar” döneminde, sonra da savaş çıktığında yapıldı.

Önce “Kayyim” kelimesini kullanmak yasaklandı, *-Lütfen dikkat edin, sözcüklerin yasaklanmasından söz ediyorum-* sonra “Savaş” kelimesini kullanmak yasaklandı, aynı şekilde, “Barış” kelimesi de yasaklandı, sırf “Savaş” sözcüğünü çağrıştırdığı için...

Kendi dilindeki sözcüklerin kullanılmasını yasaklayan bir yönetim!

Bu sözcükler sadece yasaklanmadı, aynı zamanda terörize edildi.

Nadiren de olsa izin verilen basın açıklamalarında, polis geliyor, “SAVAŞ demeyeceksin, BARIŞ demeyeceksin, KAYYIM demeyeceksin. Ama onları çağrıştıran başka sözcükler kullanırsak (*Mesela SAVAŞ yerine ÇATIŞMA, BARIŞ yerine UZLAŞMA, KAYYIM yerine YED-Dİ EMİN*) sorun olmuyor, çünkü “Emir” sadece belirlenmiş sözcükleri yasaklıyor.

Diyarbakır (*Ezgi Sıla İpek- İHD Şb. Yön. Kur. Üyesi*)

Özellikle toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde ciddi engellemeler ve keyfi davranışlarla karşı karşıyayız. Bu hakların kullanılabilmesi valilerin, kaymakamların insafına kalmış.

OHAL uygulamalarının, farklı gerekçeler altında sürdürüldüğü de karşılaştığımız bir diğer gerçek. Kaldırımlarda barikatlar var. Dükkanların önü kapanıyor, yolun karşı tarafına geçemiyorsunuz. Neden? Orada bir basın açıklaması var. İzinli veya izinsiz, fark etmez, kamusal alan kamuya kapatılıyor. Evine, işine, okuluna gidebilmek için onların belirlediği güzergahı kullanmaya mecbursun.

Mardin’de “Kadın Platformu”nun ne, cinsel istismara ve kadın cinayetlerine karşı yapmak istediği basın açıklamasını kaymakamlık “Uygun” görmedi. Bu konu nasıl “uygun” görülemez? Bir şeyin “uygun” olup olmadığına bir kişi, neye dayanarak ve ne hakla karar verebilir?

Çok saçma yanıtlarla ve çok saçma bir bürokrasiyle karşı karşıyayız. Karşıt görüşlerin açıklanmasına kesinlikle izin verilmiyor. Binalar abluka altına alınıyor, 15 dakikada yapılacak bir basın toplantısı için binlerce polis geliyor, kamusal alanlar tamamen tıkanmış durumda.

Ciddi bir şiddet ve psikolojik baskı var. Devlet insanlara sürekli şunu hatırlatıyor: *“Ancak benim sınırlarımda, benim istediğim şekilde kendini ifade edebilirsin”*.

Kasım 2019 ihlallerini kapsayacak olan gelecek rapor, Aralık 2019’un ilk haftasında yayınlanacak. İlginiz için çok teşekkür ederiz.